

Orsós Jakab

Átkozott eperfa

A település harminc kunyhójával hasonlított a réteken átható vakondtúrásokhoz.

A kunyhók mindegyikét nyáron haragoszöld gyepen kitaposott gyalogutak kötötték össze. Egyetlen fa vagy bokor sem volt a telepen, így alig hittem a két szememnek, amikor az eperfa, amit ültettem, április végén kizöldellt.

– Ebből csak bajunk lesz – mondotta az öregebbje, a fiatalok viszont naponta nézegették.

– Milyen színű epret fog majd teremni? – kérdezték.

Alig volt egy méter magas, de koronáját máris a négy égtáj irányába növesztette. Az első évben nem termett, de a második évben már vagy harminc szem eper zöldellt a gyenge gallyacskákon. Ahogy észrevettük a parányi terméseket, naponta átkozódtunk; hogy az Isten vegye el a szerencséjét, az Isten vegye el az egészségét annak, aki leveszi ennek a fának a gyümölcsét! Később már anyám is naponta ismételtette. Ezek az átkok akkor hangzottak el, amikor a kunyhók lakói kint tartózkodtak.

Ahogy nőttek a kis gyümölcsök, úgy egyre sűrűbben átkozódott a család. A mindennapi szitkok annyira idegesítették a fa nélküli lakókat, hogy azok meg elkezdték átkozni azt, aki a fát odaültette. Így a szerényen növekvő fácska teljesen felbolydította az eddig jórészt békés települést. Apám karókat hegyezett ki és körülbástyázta az egy méternél alig nagyobb fát, melyen már csak néhány szem eper csüngött. Július eleje volt, kezdtek fehéredni a

gyümölcsök, családunk mindennap megszámlolta a szemeket.

Volt eset, hogy valamelyikünk kevesebbet számolt, s ilyenkor anyám lekapta fejről a napszitta fejkendőjét és égbekiáltó szitkokat szórt a kunyhók felé, ők megerősítették átkaikkal anyám átkait. A település felnőtt férfijai azt javasolták apámnak, hogy tépje ki az eperfát, mert ha valamelyik gyerek torkosságából megszegi a tiltott gyümölcsöt, akkor az átkok áldozata lesz.

Apám hajthatatlan volt, irigységet sejtett a tanácsok mögött. Kezdtém megbánni, hogy elfogadtam az idős paraszttól a fát. Arra is gondoltam, hogy éjjel megkóstolom azt a néhány epret, majd kitépem a helyéről a bajt okozó eperfát. Viszont akkor meg a szüleim a település lakóit fogják gyanítani, átkozni, és az igazságtalan átok az én szüleimet fogja meg – így mérlegeltem a dolgokat –, majd elhessegettem ezt a gondolatot.

– Nem jól átkozódtunk – mondta anyám apámnak.

– Hogyhogy? – kérdezte apám.

– Hát azért, mert nem mondtuk a végén, hogy a mi családunkon kívül – mondta anyám.

– Igazad van – hagyta helyben apám.

– Akkor most mi legyen az eperrel? – kérdezte anyám aggódva.

Reggel mind a nyolcunkat (ennyi volt a család létszáma) figyelmeztetett apánk, hogy az eperfa gyümölcséből senki meg ne próbáljon enni!

– Az átok titeket is megfog, mert nem mondtuk, hogy ez a családunkra

nem érvényes – oktatott ki bennünket bűnbánóan apám. Mi szomorúan nézegettük a dagadozó eperszemeket.

Egy korai reggelen a község bíróját jelent meg a tanyán, hogy megszemlélje a mellettünk levő százholdnyi úrbéresi rétet, melyet ez idő tájt szoktak a község gazdáinak kifarcellázni. A bíró megérkezett, de soha nem köszönt, így a telep lakói leemelt kalappal köszöntötték a jövevényt.

– Ki merészelt erre a községi tulajdonra fát ültetni? – kérdezte a bíró felháborodva.

– Hát ezek a gyerekek tették, bíró úr – mondogatták bűnbánóan.

– A gyerekekért ti vagytok a felelősök! – mondta a bíró.

– Majd rájuk parancsolunk, hogy kaparják ki – mondta anyám.

– Csak ősszel és levélhullás után – mondta a bíró kioktatóan.

– Jól van, bíró úr, akkor vesszük ki – mondták többen.

– Milyen kövér szemek – mondta a bíró dicsérően, és kövérkés ujjáival egy szemet levett a fécskáról. Szájához emelte a fehér epret, és foghíjas szájába tette.

– Istenemre mondom: nagyon jó ízű – mondta elismerően. – Hagyjátok meg ezt a fát, ha már a gyerekek elültették – mormogta a bíró nagylelkűen. Majd mintha megszédült volna, szótlanul elindult a réten ágaskodó gémeskút irányába.

A telep lakói sűrű istenáldásokkal búcsúztak tőle.

– Most mitévők legyünk? – kérdezték egymástól a tanya vénjei.

– Talán kiköpte! – jegyezte meg sajnálattal egy idős asszony.

– Majd a halálos óráján – felelte némi kárörömmel egy idősebb férfi.

A bíró hosszú ideig ott kószált a réten, majd a gémeskúthoz érve felrántott egy vödör vizet. A vödröt a kút

kávájára emelte, majd néhány lépést a favályú felé oldalazott.

– Már törli a verejtéket magáról, már az átkok a bendőjébe értek. Csak ne itt a közelünkben érje az átok! – súgták egymáshoz hajolva. Senki sem okolta a másikat, hiszen az átkok közösek voltak.

– Ha ezen megfogam az átok, úgy a fát, amíg élünk, meghagyjuk – mondta egy középkorú asszony, majd két kezén összekulcsolta az ujjait, s a homlokára téve esküdött: „Az a harminckilenc halottam a sírjában forduljon meg, ha ezt a fát valaha is bántom, de a gyümölcséből sem én, sem a családom nem eszik! Az Isten engem úgy segítjen! Ezt a fát az ellenségünknek növesztjük és a haragosoknak kínáljuk.”

A bíró még ott üldögélt a favályú végén, és mereven nézte a hullámozó rétet. A telep lakói az idősek tanácsára behúzódtak a kunyhókba, csak néhány virgonc, meztelen gyerek lár-mázott az udvaron. Csakhamar őket is beparancsolták, mintha a bírónak csendre lenne szüksége.

– Megfogta... Megfogta... – mondogatták a felnőttek odabent.

– Elindult – suttozták.

– Szédeleg – jegyezte meg némi sajnálattal egy idős asszony.

– Csak hazáig segítse az Isten, hogy otthonában haljon meg! – sóhajtott egy középkorú férfi.

Most már mindenki előkerült a kunyhókból, és szemmel kísérték a bírót, aki már kiért a fehér köves útra. A falu vagy kétszáz méterre lehetett a teleptől, s ezt az utat csaknem egy félóra alatt tette meg a bíró. A telepről a sok szem úgy látta, mintha a falu eleje egy hatalmas szájként elnyelte volna.

A szokásos, évenként megismétlődő június eleji rétkiosztást aznap délután egy huszonöt méteres mérőszalaggal a település szélén kezdték

kimérni. A kimérés úgy történt, hogy a rét északi végén pontosan megmérték, majd a gazdák a hosszanti mezsgyét kitaposták.

Ezen a kitaposáson vitatkozni kezdtek, mert valamennyire mindig beletapostak a szomszédba. A községen huszonnégy gazda van, de a rétkimérésen csak huszónhárom van itt – adta hírül a kunyhókban élők közt a legidősebb férfi.

– Akárhogy számolom, csak huszónhárom – ismételte a kunyhók elé gyülekezőknek.

– Talán a bíró már meg is halt – jegezte meg egy fiatal suhanc.

– Aztán neked valami hasznod lesz abból? – kérdezte valaki.

– Miket beszéltek? – válaszolt valaki mérgesen.

Három, úgy másodikos korú gyereket menesztettek, hogy közelebből számolják meg, hányan vannak a rétkimérésen. Néhány percen belül a menesztett gyerekek huszónhárom emberről adtak számot. A vénebbek elcsendesedtek. A legidősebb javasasszonyt kérték meg, hogy viaszöntéssel mutassa meg, hogy megmarad-e a bíró. Egy három-négy literes öntöttvas lábast tettek a tűzre, majd öklömnyi nagyságú viaszt olvasztottak fel benne.

Mi, gyerekek is kíváncsian a lábás fölé hajoltunk, hogy meglássuk benne a bíró halálát. A viasz ellepte a lábás fenekét, majd az idős asszony egy fél-liternyi vizet loccsantott a forró anyagra, s hirtelen lekapta a tűzről.

Félrevonult a lábassal, s ráhajolva valamit elmerülten mormolt. A hang olyan hátborzongató volt, hogy mi, gyerekek nem mertünk az asszony közelébe menni.

A mormolás alig tartott három-négy percig, majd szertartásosan kiemelte a viaszt, és körülhordozta a felnőttek előtt.

– Koszorú, kereszt-kereszt, koszorú – mondogatta halkán az idős asszony. Majd két kezével gombóc alakúra nyomkodta a viaszt, és bagót kért az egyik férfitől, aki sebtében a markába kotorta pipájának belső tartalmát. Csend ült, az emberek és asszonyok némán nézték egymás arcát.

– Nem tudnád visszacsinálni? – kérdezte bizonytalanul egy női hang.

– Hova gondoltok?! – kérdezte a javasasszony.

Senki sem szólt. Szótlanul ki-ki a maga kunyhójába bújt. A javasasszony egyedül maradt. Körülhordozta tekintetét a gyerekseregen, és elindult a falu felé. Egy darabig elkísértük, de szemeivel hazaparancsolt mindnyájunkat.

Naplemente előtt tért vissza, és némán vonult be a kunyhójába. Néhány asszony sietve bebújt a szűk nyílású ajtón, hogy érdeklődjön a bíró felől.

– Megcsináltam neki az öntést! – mondta szomorkásan.

– Aztán? – kérdezték az asszonyok.

– Jobban van, de reggelre magához szólítja az Úr! – így az idős asszony.

Másnap reggel a szokásos közös tűznél beszélgettek a vének, míg a javasasszony szótlanul bámulta a hervadó parazsat. Egy csapat seregély csaknem a földet súrolva repült a kunyhók közt, majd hirtelen a zsenge szederfára telepedtek. A szederfa majdnem a földig hajolt a teher alatt. A tűznél ülők még fel sem ocsúdtak a látványtól, amikor a seregélycsapat elsurrant a fűz felett. A szokatlan csendet a javasasszony törte meg: „Meghalt a bíró!”

Mintha a tűz erős sistergése is alábbhagyott volna, amikor egy fényes fejsze villant, s a fácska a még harmatos zöld fűre dőlt.